

הנדון:

ב'1967 היה מיפנה היסטורי. הכל השתנה! האומנם?

אגדה לילדים

מייחס חשיבות אך ורק למעשיו של בן־גוריון, להחלטותיו ול־ הכרעותיו בפועל, כי אחרי שהתנרפו המילים שנאמרו ושנכתבו, כמו עשן ברוח, זה מה שנתר: המעשה ותוצאתו. כמו שאמר הנזירי: "תביעו אותם עליפי פירותי־הם."

עליפי מיבחן זה, ברור כי בן־גוריון פעל בשנים המכריעות של חייו — לקראת הקמת המדינה ואחריה — עליפי שורה של עקרונות מודעים. אנסה לפרט אותם אחד לאחד, עליפי סדר חשיבותם בעיני בן־גוריון עצמו.

(אם ימצאו היסטוריונים תימוכין לדבריי אלה בכתיבי בן־גור־יון — מה טוב. אם לא, גם טוב. זה רק יוכיח שבן־גוריון אכן היטיב להסתיר את מחשבותיו במילים — אם כי לא כמעשים.) עקרונות אלה מסבירים את ההכרעות החשובות שקיבל בימי שילטונו. הם מסבירים מה קורה במדינה כיום. הם גם מסבירים את התנהגותו של בן־גוריון אחרי מילחמת ששת־הימים, שהפתיעה או רבים, והממשיכה גם כיום להביך כמה מחסידיו.

דנה כי בן, העיקרון מס' 1:
המדינת־ישראל צריכה להיות מדינה יהודית הומוגנית.

הומוגנית מבחינה לאומית־דמוגרפית. כלומר: זוהי מדינת־יהודים, ויש בה מקום רק ליהודים. אם ניתן להקים את המדינה בלי ערבים ככלל — מוטב, אם הדבר אינו ניתן, יש צורך לצמצם את מספר הערבים בה עד למינימום, כדי שיהיו בה מיעוט יכול להיכחד. בקרב היהודים עצמם יש להודות גיוון מירבי — אידיאולוגי, ערתי, מעמדי. זה לא חשוב, כל זמן שכולם יהודים. **אולם על היהודים להוות רוב מכריע במדינת־ישראל.** זהו הציוני העליון.

ד עיקרון מס' 2:
הכראי להרחיב את גבולות המדינה בכל הזדמנות וככל שניתן.

בן־גוריון היה מוכן למדינה יהודית קטנה מאוד, לפי גבולות החלוקה של 1947. אולם הוא התנגד לקביעת הגבולות הסופיים של המדינה. בעיניו, הגבול היה עשוי מגומי, גבול המתרחב בהתאם לאפשרויות, לכן הרחיב במלחמת־העצמאות את גבולות החלוקה בכל הכיוונים, תוך הפרת הסכמים להפסקת־אש. הוא דיבר על "מלכות ישראל השלישית", "מדן ועד יוטבת" (האי טיראן) מייד עם תום מילחמת־סיני של 1956, שבה פתח, כביכול, כדי "לבער קיני פיראון". הוא היה מוכן לספח את ירושלים המזרחית והגולן אחרי מילחמת ששת־הימים.

ד עיקרון מס' 3:
הערבים לא יעשו איתנו שלום.
בן־גוריון האמין כי הערבים לא יקבלו אותנו ברורות הקרובים במרחב הזה. הם ימשיכו במלחמה. שום שביתת־נשק לא תחזיק מעמד. נחיה על חרבנו.

מי שמעוניין בפסיכולוגיה פוליטית, יכול לחפש את שורשי התפיסה הזאת בתת־ההכרה של בן־גוריון עצמו: הוא היה זר לערבים, וכל דבר ערבי היה זר לו, זר וגם לורא. הוא לא אהב שום דבר ערבי — לא את התרבות, לא את השפה, לא את ההווה, לא את הלחץ. מעולם לא ביקר בכפר ערבי או בעיר ערבית בכל שנות כהונתו כראש־הממשלה. את יומו הראשון ביפו, לפני 80 שנה, תיאר כיום של אכזבה וגועל־נפש. העולם הערבי היה נעול לפניו, והוא לא האמין כי יש לישראל מקום בו. גם האפשרות שניתן להתערב בתהליכים הפנימי־ערביים היתה זרה לחלוטין לתפיסתו.

ד עיקרון מס' 4:
אנחנו שייכים לעולם המערבי. אנו זקוקים לבריית עם מעצמה מערבית אחת לשחות. כתנאי בלי יעבור לעצם קיומנו.

לא היה לו חשוב כל־כך מי יהיה בעל־הברית המערבי — בריטניה, גרמניה, צרפת או ארצות־הברית. הוא היה גמיש ב־הכרעות טאקטיות. אך כברית עם מעצמה מערבית אחת ראה את צינור־החיים של המדינה, בהווה ובעתיד. תפיסה זו היתה השלמה לעיקרון הקודם — שהעולם הערבי לא יקבל אותנו. היו אלה שני הצדדים של אותו המטבע: אנחנו זקוקים לבעל־ברית מערבי מפני שאנחנו לוחמים ערבים. וב־מילא: הערבים לוחמים בנו מפני שאנחנו חלק מהעולם המערבי.

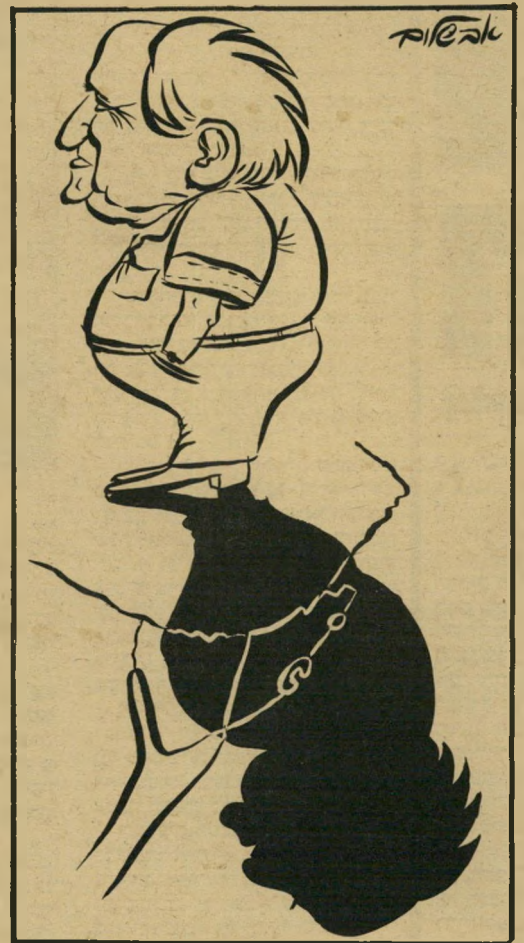
ל ארבעה עקרונות־יסוד אלה ניתן להוסיף כמה עקרונות שהיו פחות חשובים, אך שהיו בעלי משמעות לגבי מעשיו (המשך בעמוד 40)

האפי הדרוש כדי לעמוד על שלו, לחסל כל התנגדות ולפעול עליפי דרכו.

לכן היתה לדויד בן־גוריון השמעה בה אדירה על מהותה של מדינת־ישראל, מאז ועד היום.

(אפשר, כמובן, להרחיב את היריעה ולטעון: זה לא מתחיל בבן־גוריון. הוא עצמו לא היה אלא תוצר התנועה שבה פעל משחר נעוריו, ויש לחפש את השורשים בתורתו של בנימין זאב הרצל, או כאלפי שנות ההתפתחות של העם היודי, וכו'. אין לזה סוף. נסתפק כאן בטווחים פוליטיים. ובטווח הפוליטי, בן־גוריון היה האישי.)

במאות 20 שנה למילחמת ששת־הימים ולכיבוש, התערר גם עניין חדש בדויד בן־גוריון. הטלוויזיה שידרה סדרה טובה על פועלו בכמה שטחים, בעיתונים מתנהל ויכוח. היסטוריונים ואנשי תורת־המדינה תרמו את תרומתם.

אני בא להגיד כאן את דעתי על דויד בן־גוריון והשפעתו על חיינו כיום.

אקדים ואומר: אני מתעלם לגמרי מכל מה שאמר וכתב, ובייחוד ממה שכתב. את מרבית כתביו לא קראתי, ואין לי כל כוונה לקרוא.

אני נמנע מכך לא רק מפני שכל כתביו של בן־גוריון משעממים עד אין גבול. בניגוד לזאב ז'בוטינסקי, למשל, שהיה סופר ועיתונאי מבריק, בן־גוריון לא ידע לכתוב.

אך גם אילו כתב בן־גוריון דברים מרתקים, לא היה טעם בקריאתם לצורך הכנת דרכו. כי בן־גוריון היה פוליטיקאי, אולי הפוליטיקאי בה"א הידיעה של זמנו. פוליטיקאי, משתמש במי לים כדי להסתיר את מחשבותיו. "כפי שאמר פוליטיקאי גאוני אחר, אוטו פון־ביסמרק. בשביל הפוליטיקאי, מילים הן מכשיר רייעבורה. הוא משתמש בהן כמו שחייל משתמש בנישקו. כדי להשיג מטרתו, ולא כדי לגלות מה בליבו.

בן־גוריון לא יצא מכלל זה, אלא להיפך. הוא אישר את הכלל. אפשר להעלים בדיעבד מכל מה שכתב. יותר מזה: חייבים להעלים מכל מה שכתב, אם רוצים להבין את מעשיו, אלא אם כן מנתחים את הכתוב כדי להבין מה רצה להשיג ברגע שכתב. הרבה היסטוריונים אינם מבינים זאת, ועל כן דיכריים דיכריי הכל. הם חיים בעולם רמיוני, עולם שבו הכתוב קובע. עולם כזה אינו קיים במציאות הפוליטית.

בבואי לנתח את תורת בן־גוריון, עליפי מיטב הבנתי, אני

אגדה מתהלכת בארץ, ובייחוד בחוגי השמאל: הכל השתנה עד 1967.

היתה מדינת־ישראל בסדר. שוחרת־שלום. עוכרת. שיוויונית. סוציאליסטית. מתקדמת. אידיאליסטית. הגונה. ואו בא הכיבוש, שהרס את הכל. מאז היא גזענית, שוחרת־סיפוח, מתנחלת. מרכאת עם אחר. בורחת מעבודת־כפיים. מספ־סרת בבורסה. מושחתת. בעלת־פער. מיליטריסטית. ברוטאלית. שב־כניקית.

בקיצור: ההיפך מכפי שהיתה קודם לכן. לכן היתה 1967 נקודת־מפנה. מדינה קטנה, נחמדה ומתקדמת הפכה למדינה גדולה, מכוערת וגזענית.

ובכלל, בכל אשם הכיבוש. זה שמלאו לו השבוע 20 שנים.

והי אגדה נוחה מבחינות רבות. היא מאפשרת לוותיקים להתרפק על עבר יפה, לשיר לו שירי־נוסטלגיה וככלל להאמין, כדרכם של ותיקים, שפעם, בימי נעוריהם, היה הכל יפה וטוב, אלא שהתקלקל והידרדר למצב הנורא הנוכחי.

זה מאפשר לוותיקים גם להתייחס בחיוב אל מעי שיהם בעבר, כשהיו צעירים ויפים, מבלי לבחון מי עשים אלה מחדש לאור תוצאותיהם.

לדור שלם של ותיקי "ארץ־ישראל העובדת", יוצאי־הפלמ"ח ותנועות־הנוער החלוציות, ררושה אגדה זו למען שלמותם כפי שית. אם הם שייכים כיום למחנה־השלום, זה ררוש להם כפי ליים. בייחוד אם הם שייכים לשכבת־העלית של המדינה, הנהר נית מכל זכויות־היתר הנובעות ממעשיהם אלה.

מי שמאמין באגדה זו יכול לטעון כי אין צורך לשנות את הרברים מיסודם, שאין צורך לפסול את כל התפיסות הישנות למען משוה חדש לגמרי. הוא פסור מן הצורך הבלתי־ינעים הזה. הוא יכול להשלות את עצמו שאין צורך לעשות דבר מלבד לחזור אל הדרך הטובה והיפה שהיתה קיימת פעם, ושהשתבשה ב־1967 בגלל הכיבוש.

אני מצטער שעליי לבוא ולנפץ אגדה זו. **אין בה ממש.**

אני טוען שב־20 שנותיה של מדינת־ישראל הקולוניאלית מאז 1967 לא קרה כמעט דבר שלא היה כבר קיים ב־1947.

שנות קיומה של ישראל הקטנה, זו שבתחומי הקו הירוק, את דרכה של מדינת־ישראל קבע דויד בן־גוריון. ביום לידתה. (ולמעשה, כמובן, הרבה לפני כן. המדינה החדשה לא היתה אלא המשך כמעט־אוטומטי של "המדינה־הברבר", מדינת היישוב היהודי. בן־גוריון רק התאים את דפוס היישוב למדינה החדשה.) **הוא יצר את הפסים, שעליהם מתנהלת המדינה מאז ועד היום הזה.**

וכשם שרכבת אינה יכולה לסטות הצידה, לשנות את התוואי שלה כאוות־נפשה, אלא יכולה רק לנוע על הפסים שהוכנו לה — כך גם מדינת־ישראל. היא לא שינתה את התוואי שלה ב־1967. רק המהירות השתנתה. היא מתקדמת מאז בקצב מוגבר יותר על הפסים הבן־גור־יוניים.

מי שמדבר על "המיפנה" של 1967, צריך לשאול את עצמו: איך הגענו בכלל למשבר הזה? מדוע לא הושג עד אז שלום? מדוע פרצה המלחמה? מדוע פעלו ראשי־המדינה למחרת אותה מלחמה כפי שפעלו? מדוע לא נהגו אחרת?

התשובות טמונות בשאלות עצמן. המלחמה פרצה, מפני שנב־עה מן המצב שנוצר ב־1947 השנים (ואולי ב־70 השנים) שקדמו לה, המנהיגים התנהגו כפי שהתנהגו מפני שפעלו עליפי ההגיון שעל בירכיו חונכו ועלו לגרולה.

את ההגיון הזה יצר, במידה רבה, דויד בן־גוריון. הוא היה הרבה יותר מאשר פוליטיקאי רגיל, מנהיג מדיני שתאר את תרומתו והסתלק. הוא היה, "אוריכל המדינה". **תואר זה לא ניתן לו במקרה, במחמאה ריקה. הוא אכן היה האוריכל, מפני שהוא היה האדם היחיד בי מימסר הציוני־היישובי דאז שהיתה לו בראשו תוכנית ברורה, הגיינית ועיקבית של המדינה העומדת לקום.**

פה ושם היו קיימות תפיסות אחרות. מיפלגות אחרות (מפ"ם, למשל) ואישים בודדים (נחום גולדמן, למשל) השמיעו תביעות והצעות שניתן היה לראות בהן ניצנים של תפיסה אחרת. אך אלה לא היו תוכניות חלופיות מגובשות, עקביות ונחשקות, שבעליהן היו מוכנים או מסוגלים להיאבק למענן.

בן־גוריון היה האדם היחיד שהיתה לו תוכנית ברורה של הבניין. ההיסטוריה יזמנה לו גם את האפשרות להגשים אותה, מפני שהוא היה האדם שהחזיק בידו את הכוח הפוליטי ברגע המכריע — הרגע שהוא עצמו במה בו. הוא איש שהחליט להכריע על ייסוד המדינה ב־14 במרץ 1948. הוא גם היה בעל